

הַלְהָבָה מַסְפֵּרֵת

שם התלמיד: _____
כיתה: _____

תלמוד תורה "תפארת מנחם" חב"ד ליובאוויטש

תלמוד תורה "תפארת מנחם"

חב"ד ליובאוויטש ביתר עילית

רח' נדבורנה 2

ביתר עילית 90500

טל: 02-5802-770

MAIL: TMCHBI@GMAIL.COM

תלמוד תורה "תפארת מנחם" חב"ד ביתר עילית

תַּבְּנֵן עֲנִינִים

- 4.....מִהוּת חַג הַחֲנֻכָּה
- 6.....דֵּינֵי חֲנֻכָּה
- 8.....מֵאֵי חֲנֻכָּה?
- 11.....אוֹר חֲנֻכָּה
- 12.....לְקַט וּפְרוּרִים אוֹדוֹת חַג הַחֲנֻכָּה
- 14.....נֵר הַחֲנֻכָּה – סְפּוּר
- 18.....גְּבוּרַתָּה שֶׁל אִשָּׁה יְהוּדִיָּה – סְפּוּר
- 24.....בְּזִכּוֹת נְרוֹת חֲנֻכָּה – סְפּוּר
- 30.....חֲנֻכָּה בְּסִיבִילָה – סְפּוּר
- 37.....נְרוֹת חֲנֻכָּה שֶׁהֶצִּילוּ חוּלָה – סְפּוּר

מִהוֹת חַג הַחֲנֻכָּה

לפְּנֵי שְׁנַיִם רְבוּת, כְּשֵׁאוֹת אֲבוֹתֵינוּ עוֹד יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ, טָרַם גְּלוּ מֵעַל אֲדַמְתָּם, בָּא מֶלֶךְ רָשָׁע. עָרִיץ גְּדוֹל, מֵאֶרֶץ נִכְרִיָּה, הִשְׁתַּלֵּט עַל חֶלֶק גְּדוֹל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגָזַר שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה. כִּי רָשָׁע זֶה חָשַׁב: אִם הִקְטַנְתִּים לֹא יִלְמְדוּ תּוֹרָה אֲזַי יִחְסַל, חֵס וְשָׁלוֹם, עַל יְדֵי כֶּךָ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. כִּי לֹא יִהְיֶה מִי שְׁיִמְשִׁיךְ אֶת שְׂרָשְׁרַת הַדּוֹרוֹת. כֶּךָ הוּא חָשַׁב בְּלִבּוֹ, אוֹלָם יִלְדֵי יִשְׂרָאֵל לְעַגּוֹ לוֹ. הֵם לְמַדּוּ תּוֹרָה בֵּיתֵךְ חֶשֶׁק וּמֶרֶץ מֵאַשֶׁר לִפְנֵי כֶּן, אִם כִּי הִרְבָּה הִרְבָּה יִלְדִים שְׁלֵמוֹ עַל כֶּךָ בְּחַיִּיהֶם. כִּי כָּל יֶלֶד שֶׁמְצַאֻהוּ לוֹמַד תּוֹרָה אַחַת דִּינוֹ הֵיחָה לְמוֹת. הַיְלָדִים לֹא נִרְתְּעוּ וְלֹא פָּחְדוּ וְהִמְשִׁיכוּ אֶת מִסּוֹרֶת אֲבוֹתֵיהֶם.

בְּיָמִים הָהֵם, קָם מִתְתִּיָּהוּ הַזִּקְנָן וְחִמְשֵׁת בְּנָיו הַחֲשֻׁמוֹנָאִים. הֵם נִלְחָמוּ בְּגִבּוֹרָה נֶגַד הַיּוֹנִים הָרָשָׁעִים. מִסְפָּרָם שָׁל הַחֲשֻׁמוֹנָאִים הֵיחָ אִמְנָם זְעוּם מוֹל מַחְנֶה הַיּוֹנִים הָעֵצוּם. אֵךְ בָּאן קָרָה נִס. ה' בְּרוֹב רַחֲמָיו הִרְאָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וּמַחְנֶה הַחֲשֻׁמוֹנָאִים הִקְטַן בְּמִסְפָּרוֹ הִכָּה וְנִצַּח אֶת הַיּוֹנִים הָרַבִּים וְגָרַשׁ אוֹתָם מֵהָאֶרֶץ, וְשׁוֹב יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְעַבֵּד אֶת ה' וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו מִתּוֹךְ שְׁלוֹה וּמְנוּחָה, עַל אֲדַמְתַּי הַקִּדְשׁ.

ב־25 יוֹם (כ"ה) בְּחוֹדֶשׁ כֶּסֶלּוֹ, הִגִּיעוּ הַחֲשֻׁמוֹנָאִים אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, טָהְרוּ אוֹתוֹ מִן הַטְּמְאָה שֶׁטְּמְאוּהוּ הַיּוֹנִים הָרָשָׁעִים, וְהִדְלִיקוּ מִחֲדָשׁ אֶת הַמְּנוֹרָה. הֵם מְצָאוּ פֶךָ שְׁמֵן קָטָן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּבּוֹ שְׁמֵן זַיִת זָךְ אֲשֶׁר יָד הַיּוֹנִים לֹא הִשִּׁיגָה אוֹתוֹ. אוֹלָם הַשְׁמֵן שֶׁהֵיחָ בּוֹ, הִסְפִּיק רַק לְיוֹם

אחד. ושוב הראה ה' נס והשמן דלק שמונה ימים רצופים, עד שהספיקו להכין ולהביא שמן זית זך חדש. ומאז ועד היום, מדי שנה בשנה חוגגים אנו את החג הזה – חנכה – ברב שמחה ופאר, שמונה ימים רצופים, החל מכ"ה בכסלו.

כל לילה משמונת לילות החג אנו מדליקים את נרות החנכה. בלילה הראשון נר אחד, למחרת – שני נרות וכן הלאה. עד שבלילה השמיני אנו מדליקים את כל שמונת הנרות (ביחד אנו מדליקים 36 נרות מלבד ה"שמש").

חג החנכה מלמד אותנו לבטוח בבורא, ולהתמסר לתורה הקדושה ולמצותיה, ולהלחם בעד יהדותנו כל עוד נפשנו אתנו.

דיני חנכה

- א. כל לילה, מלילות החנכה, עם ערב היום צריך להדליק נר חנכה.
- ב. בליל א' של חנכה (הלילה שבין כ"ד לכ"ה בכסלו – השנה ביום ששי) מדליקים נר אחד, בלילה השני – שני נרות וכן הלאה, עד שבלילה האחרון, מדליקים את כל שמונת הנרות. (ה"שמש" הוא כמובן מחוץ לחשבון).
- ג. בלילה הראשון לפני ההדלקה מברכים שלש ברכות: להדליק נר חנכה, שעשה נסים לאבותינו ושהחינו.
- ד. ביתר הלילות מברכים לפני הדלקת הנרות רק שתי ברכות: להדליק נר חנכה ושעשה נסים לאבותינו.
- ה. את הנר הראשון מדליקים בצד הימני של החנכיה, בלילה השני מוסיפים עוד נר לשמאלו וכן הלאה. אף תחלה מדליקים את הנר שנוסף אותו יום ואחר כך את קודמיו משמאל לימין.
- ו. לאחר שהדליקו את נרות החנכה אומרים "הנרות הללו".
- ז. הנרות צריכים לדלק לפחות חמשים דקות מעת הדלקתם.
- ח. לפני הדלקת הנרות צריך להיות במנורה מספיק שמן (ואם מדליקים בנרות שעווה וכדומה אזי הם צריכים להיות גדולים די הצורך) כדי לדלק מחצית השעה בלילה.
- ט. אסור להשתמש לאור נרות החנכה. כלומר, אסור לקרוא או לעבד לאורם ולכן מדליקים כל לילה עוד נר (שמש) או כל אור אחר כדי שישתמשו באור זה.

י. ביום ששי מדליקים את נרות החנכה לפני נרות שבת ולכן יש לדאג מראש למידה מספקת של שמן (או לגדל מספיק – אם מדליקים בנרות שעוה וכדומה), כדי שידלקו מחצית השעה בשכבר לילה.

יא. במוצאי שבת מדליקים את הנרות לאחר הבדלה.

יב. אף בבית הכנסת מדליקים נרות חנכה. אולם אין דבר זה פוטר מהדלקת הנרות בבית. אפלו האדם שמדליק את הנרות בבית הכנסת חייב להדליק גם בביתו.

יג. זמן הדלקת נרות החנכה בבית הכנסת הוא: בימות החול – בין מנחה לערבית. ובמוצאי שבת – לאחר ערבית.

יד. בכל שמונת ימי חנכה אומרים בתפלת שמונה עשרה וכן בברכת המזון "ועל הנסים".

טו. כמו כן אומרים בכל ימות החנכה לאחר תפלת שחרית – הלל בשלמותו.

טז. בכל יום מימי החנכה קוראים בתורה בשחרית בבית הכנסת.

הערה: יש דינים גם בנוגע למקום עמידת החנכיה ובאם אינך יודע – שאל את הוריה או מורה.

מאי חנכה?

שאלה זו מציגים חכמינו זכרונם לברכה בגמרא, ומיד משיבים הם עצמם עליה: "בכ"ה בכסלו יומי דחנכה תמנא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענא בהון (בכ"ה בכסלו ימי החנכה שמונה הם שלא להספיד בהם ולא להתענות בהם). שבשנכנסו יונים להיכל, טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מנח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעים ועשאים ימים טובים בהלל והודאה" (שבת כ"א, ב').

כאשר חז"ל מעמידים את השאלה "מאי חנכה"? הם מתבוננים לשאל מהי משמעותה האמתית הפנימית של חנכה. מהי הנקדה המרבזית של חג עליו זה ומהו הלקח שאנו יכולים וצריכים ללמד ממנו?

ישנם אנשים שחושבים כי הצד החשוב ביותר במאורעות שקדמו לחג החנכה הוא הצד הצבאי. הנצחון על האויב ושחרור ארץ הקדש מהעריצות היונית. ואמנם, זה היה דבר חשוב ביותר, אשר בלעדיו לא יתכנו שאר ההתפתחויות החיוביות שקבעו את חנכה בהיסטוריה היהודית. בגלל זה אנו מודים לה' ב"על הנסים" על נצחון ה"מעטים נגד הרבים". אולם כל זה היה רק צעד ראשון הכרחי, להשגת המטרה הסופית שהיתה טהור בית המקדש משיקוצי הגויים, והדלקת המנורה הטהורה, המסמלת את המשך קיום חיי הרוח העצמיים ועצמאיים של עם ישראל.

במלים אחרות: המטרה הנכספת של לוחמי המכבים היתה לסלק את השפעת האליליות היונית שנכפתה על היהודים בכח הזרוע ולהפיץ במקום זה את אור התורה והמצוות, אור של קדושה וטהרה.

זה מסביר את העבודה, התמונה לכאורה, מדוע מזכירים תז"ל את הנצחון הצבאי באלו הדרך אגב, בעוד שהם מדגישים הדרגשה יתירה את נס פד השמן. כרי עקר הנס היה שמצאו פד קטן של שמן, שהיה מנח בחותמו של פהן גדול (ולדברי התוספות היה הפך קבור באדמה) והוא הספיק, במקום ליום אחד, לשמונה ימים, עד שהספיקו להכין שמן חדש, טהור, לצרכי המנוחה. זוהי גם הסבה, מדוע עיקר מצות חנכה היא הדלקת הנרות מדי ערב ועל כך אנו אומרים את ברכת "שעשה נסים לאבותינו" בעת הדלקת הנרות.

באשר אמה משעבדת לאומה אחרת. טבעי הדבר כי היא רוצה להשתחרר מעל זרים ולכונן מחדש חיים עצמאיים בארצה המשחררת. אולם מה שחשוב הוא, זה לא כל כך החרות המדינית שהשגה, אלא מה שהאמה עושה עם חרותה ועם עצמאותה, למה היא מנצלת אותן. לנו, יהודים, חרות אמתית ועצמאות אמתית פרושן האפשרות לחיות בארץ החיים היהודי המיוחד, שהוא דרך התורה והמצוות.

גם חנכה לא היה שלם, עד שהמנוחה הטוהרה הדלקה שוב בבית המקדש שטוהר משרידי האלילים היונית. גם השם חנכה - חנכת הבית - מורה על כך.

ישנם שני הברדלים יסודיים בין גרות החנכה שאנו מדליקים ביום ובין המנוחה שהדלקנו בזמן שבית המקדש היה קיים. אחד ההברדלים הוא כי המנוחה היתה בפנים המקדש בעוד שאת גרות החנכה אנו מדליקים כדי שיאירו החוצה.

ההבדל השני הוא בזה שאת המנורה היו מדליקים מבעוד יום ואילו אנו מדליקים את נרות החנכה אחרי שקיעת החמה.

כדי שנבין את הסמליות שבהבדלים אלה, עלינו לזכור כי האור מסמל את התורה הקדושה ומצוותיה, כמו שכתוב "כי נר מצוה ותורה אור" בנגד זה החשך הוא העדר אורה של תורה במקביל לכך פרוש ה"פנים" הוא הפנימיות. העולם הרוחני הפנימי ואילו ה"חוץ" מסמל את החיצוניות, את העולם החמרי, החיצוני.

כך נבין כי הלקח של חנכה הוא כי עלינו להפיץ את אורה של תורה – ה"חוצה". אל אלה שלא זכו לו מסבות שונות. כי הרי התורה והמצוות אינן מגבלות למקום ולזמן. אורח החיים היהודי המיוחד במינו אינו מתנה ואינו מגבל לימים מסוימים בשנה, כגון ראש השנה, יום כפור, חגים ושבתות. כמו כן אין הוא מגבל למקומות מסוימים, כגון בית הכנסת או הבית.

אורח החיים היהודי חל בכל יום בשנה, בכל רגע ובכל שעה ובכל מקום. אם זה הבית, בית הספר, השוק, מקום העסק ואפילו "בלכתך בדרך". התורה והמצוות הם חלק מחיינו היום-יומיים. שומה עלינו להכניס קדושה אפילו למקומות הציבוריים, ההמוניים ביותר. עלינו להקרין מאור חיינו הפנימיים החוצה, אל העולם החמרי, החיצוני, כך שכל צעד ושעל מחיינו היום-יומיים האפרים יהיו מוארים באורה של תורה, מצוות ומעשים טובים.

יתר על כן, עלינו לעשות את מלאכת הפצת אור התורה בצורה שיהיה מוסף והולך, כמו נרות החנכה. הלא ביום הראשון אנו מדליקים נר אחד, ביום השני – שני נרות וכך הלאה מוסיפים

והזלכים, עד שמגיעים לשמונה נרות.

וכאשר כל אחד ואחת מאתנו ימלא את המטל עליו, נוכל לצפות בבטחה כי תקנים ההבטחה האלוקית של "ולילה ביום יאיר" (תהלים קל"ט). אזי יהיה סוף וקץ לגלותנו ואורו של משיח יזרח ויאיר את חשבת העמים. אזי יבנה בית המקדש השלישי ויעלה הנר במנורה הטהורה, אשר שוב לא תכבה.

אור חנכה

חנכה, שבה היתה חנכת בית-המקדש רומזת לחנוך העולם. כי כל העולם נברא בשביל התורה וקיום המצוות - והיונים רצו לבטל תורה ומצוות מיישראל, לכשגברו החשמונאים אז נתגברו התורה והמצוות. ממילא נתחנך העולם.

וכמו שבבראשית הבריאה "יהי אור", כך מצות חנכה בנרות. וכמו שאור הראשון נגנז ואין משתמשים בו, כך הנרות אסור להשתמש בהן.

כשגברו החשמונאים, זכו לג' אורות:

א. אור השכינה.

ב. אור התורה.

ג. נר מצוה. "ה' אור לי", "נר מצוה ותורה אור".

(של"ה הקדוש)

לקט ופרורים אודות חג החנכה

א. חנכה מן התורה מניין?

חנכה ופרורים הנם שני המועדים שאינם מזכרים בתורה. אולם בו בזמן אשר לפורים הקדש ספר שלם בתורה שבכתב – מגלת אסתר. הרי על חנכה מספר לנו רק בתורה שבעל-פה – בתלמוד (בגמרא)

אולם אין דבר שלא ימצא עליו רמז בתורה. וכשם שמרדכי ואסתר מרמזים בתורה (כפי שהגמרא דורשת זאת מפסוקים). כך גם החנכה ונרותיו מרמזים בתורה בכמה וכמה מקומות.

ב. הנרות הללו

בפרשת אמור (בספר ויקרא). הפרשה שבה מזכרים כל חגי ומועדי ישראל לפי הסדר: שבת, פסח, שבועות, ראש השנה, יום הכפורים וסוכות, נאמר בסיום פרשת המועדים "וידבר משה את-מעדי ה' אל-בני ישראל", ומיד אחר כך: "צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור וכו'". הרי לנו כאן הרמז לשמן הזית של נר החנכה.

באותה פרשה נאמר תחלה "להעלת נר" ואחר כך "יערף אתו" הרי רמז לשנים מדיני חנכה: תחלה צריכים אנו להדליק נר אחד וכל לילה להוסיף עוד נר.

36 פעמים נזכר בתורה שמות הקשורים בנר (אור, מאורות, נר), הרי הרמז ל-36 נרות החנכה שמדליקים בכל שמונת ימי החנכה ביחד.

36 שָׁעוֹת רְצוּפוֹת הָאֵיר הַ"אֹר הַגָּנוּז", הָאֹר הָאֶלְקִי שֶׁל שֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית,
וְאַחַר כֵּן גָּנוּז הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא, וְעַל זֶה גַם מְרַמְזִים 36
נְרוֹת הַחֲנֻכָּה.

אֵת שֵׁם הַחֲדָשׁ כִּסְלוֹ אֶפְשָׁר לְחַלֵּק לְשֵׁתֵי מַלְאָכִים: כֶּסֶל-לוֹ.
כֶּסֶם מְלִשׁוֹן כֶּסוּי, לוֹ-36.

36 נְרוֹת הַחֲנֻכָּה אֲשֶׁר מִתְחִילִים לְהַדְלִיקָם בַּחֲדָשׁ זֶה, הֵנָּם הַנִּיצוּצוֹת מִהַ"אֹר
הַגָּנוּז".

ג. חֲנֻכָּה, מִכַּבֵּ"י

הַמְּלָאָה חֲנֻכָּה מְרַכֶּבֶת מִשְׁתֵּי מַלְאָכִים: חֲנוּ-כָּה הָרִי כָּאֵן לָנוּ הַרְמָזוֹ שְׁבִכ"ה יָמִים
בַּחֲדָשׁ כִּסְלוֹ חֲנוּ וְנַחֲנוּ הַחֲשֻׁמוֹנָאִים מִמְּלַחְמָתָם בַּיּוֹנִים.

חֲנֻכָּה מְכוּנָה גַם הַכְּנָה וְחֲדוּשׁ, כִּי בַיָּמֵי הַחֲנֻכָּה הוֹכֵן וְחוֹדֵשׁ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
לְאַחַר שֶׁהַיּוֹנִים טְמְאוּהוּ.

חֲנוּכ"ה - הִיא נוֹטְרִיקוֹן שֶׁל: ח' נְרוֹת וְהַלְכָה כְּבֵית הַלֵּל (כִּי כִּידוּעַ בֵּית
הַלֵּל סוֹבְרִים שְׁבִכָל יוֹם מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ. כְּלוֹמֵר כָּל יוֹם צָרִיךְ לְהוֹסִיף עוֹד
נֵר, וְאֵילוֹ בֵּית שְׁמַאי סוֹבְרִים שְׁפוּחַתִּים וְהוֹלְכִים. כְּלוֹמֵר, שְׁבִלְיָה
הַרְאִישׁוֹן צָרִיךְ לְהַדְלִיק שְׁמוֹנֵה נְרוֹת וְכָל פְּעַם לְגַרְזֵעַ נֵר אַחָד).

מִכַּבֵּ"י - הוּא נוֹטְרִיקוֹן שֶׁל הַמַּלְאָכִים מִי כְּמוֹךְ בְּאֵלִים י'. מַלְאָכִים אֱלוֹ רִשָׁם
יְהוּדָה הַמִּכַּבֵּי עַל דְּגָלוֹ וְלָכֵן נִקְרָא יְהוּדָה הַמִּכַּבֵּי, אֵךְ עוֹד נוֹטְרִיקוֹן יֵשׁ
לְמַלְאָה הַזֹּאת "הֵס כָּל בְּשָׂר מִפְּנֵי י'" (זכריה, ב, יז) - מִהַפְּטָרַת שְׁבֵת
חֲנֻכָּה.

נר התנקה - ספור

בשחזור ישראל'יק הקטן מה"חדר" בערב חג התנקה, בין הערבים, חכו לו כבוד כל בני הבית, כדי להדליק את נר התנקה. הוא נפל לתוך זרועות אביו, בשחיף רחב על שפתיו, ופניו מפיקות אשר, וקרא: "אבא, כבוד באתי, הבה ונדליק את נר התנקה..."

מנורת-התנקה

המכספת, עמדה לה כבוד ליד פתח הבית. הפתילה שבגביע הימני היתה טבולה בשמן זית זך וה'שמש' מעל מוכן ומזמן אף הוא לקיים המצוה. האמא ואחיו המבוגר יותר היו כבוד מזמן

בבית, ובנשימה עצורה חכו

בלם שאבא ידליק את נר התנקה הראשון.

ברוך... להדליק נר תנקה... שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן

הזה... שהחינו...

ישראל'יק ידע היטב את פרוש המלים של הפרכות. המורה ב"חדר" הסביר להם היום את הנס הגדול שעשה לנו הקדוש-ברוך-הוא בימי החשמונאים. לאחר כל ברכה ענה ישראל'יק "אמן" בקול רם, ובד כבוד עם הברכה הורה בידי הקטנות כאלו נצח על מקהלה, לכל אנשי הבית

לענות "אמן" יחד אתו.

אמא, אמר ישראל'יק לאחר מכן, תני לי לשבת קצת ליד נר החנכה. את ארוחת הערב אוכל אחר כך, ברצוני להסתפל על הנר המהבהב ומתלהב. אני מאד אוהב להתבונן באבוקה קטנה זו של נר החנכה הנפלא...

ישראל'יק התישב בכרסה המרפדת. בעיניו הנוצצות הסתכל באש שדלקה בבהירות מיחדת. בחוץ שרר חשך, שלג כבד כסה את כל הרחוב. להבת הנר השתקפה מבעד לחלון וישראל'יק, בדרךכו תמיד החל להעלות מחשבות וזכרונות על מה שספר להם היום המורה אודות חנכה... להבת נר החנכה כאלו הדליקה דבר מה במחו של ישראל'יק, אשר שקע בעבר הרחוק.

"כמה תאב אני להיות אחד מאותם החשמונאים, ויחד עם יהודה המכבי להלחם נגד מלכות יון הרשעה, שבקשו להפריד את עם ישראל מתורתם הקדושה" חלפה המחשבה במחו הצעיר. תשוקה פנימית השתלטה עליו להיות חלק בלתי נפרד מהחשמונאים של אז.

הייתי הולך – הרהר ישראל'יק הלאה – יחד עם בניו של מתתיהו הזקן אלי קרב, להגן על כבוד האמונה היהודית, הייתי מצטרף ליהודה המכבי ויחד עמו מעורר את העם לא להבנע אל היונים והמתיונים.

אכן מה נהדר היה אז, באשר מצאו את פך שמן הזית הקטן בבית המקדש, חתום בחותמו של הכהן הגדול. ושמתם של בני ישראל אז, הייתה לבטח ללא גבול באשר שלהבת המנורה עלתה שוב...

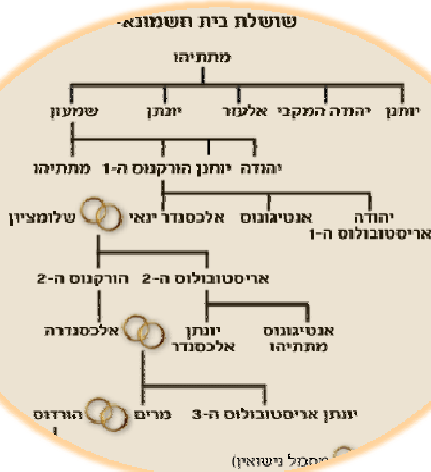
הלא חנכה מסמל את נצחונם ועליונותם של החלשים על הגבורים, המעטים על הרבים, הצדיקים על הרשעים... מדוע לא בראני בוראי, אז בימי החשמונאים? נצבה כאלו מאליה השאלה ונקרה במחו של

ישראל'יק הקטן כלפי רבנו-של-עולם...

עיניו הנוצצות לא יכלו למוש מהנר המהבהב שבמעט ודעף. השלהבת עלתה וירדה חליפות. משל, הנר מבקש: רוצה אני עוד לחיות, רצוני עוד להאיר. עיני התכלת של ישראל'יק נעצמו לרגע ונדמה היה לו כי הנר משוחח עמו ונפרד ממנו טרם יכבה:

בני יקירי, מבין אני לרגשותיך להיות חשמונאי להיות חלק בלתי נפרד ממחנה הגבורים של אז, שמוכנים היו למסר את נפשם על קיום וקדושת התורה ושמירת מצותיה... מבין אני לרוחך היטב... ועל בן באתי לומר לך כי בכחך להיות חשמונאי. את אשר עשו החשמונאים בימים ההם, יכל אתה לעשות בזמן הזה.

ביצד? הבה ואספר לך: לא הרחק מביתך נמצאים מאות ואלפים ילדי ישראל, אף בתוככי גופם הם, נמצאת ושוכנת נשמה יהודית קדושה בשלך, אף היא מסתרת. אין הם יודעים מה גדול וקדוש היום הזה לעם ישראל, מה מסמלים לנו נרות החנכה... הם אינם יודעים מכל אותם הנסים והנפלאות, האותות והתשועות אשר ספר לך היום מורך ב"חדר"... הם אינם יודעים מאומה.

הנה לך, בני יקירי, הזדמנות נפלאה להיות חשמונאי. להלחם נגד

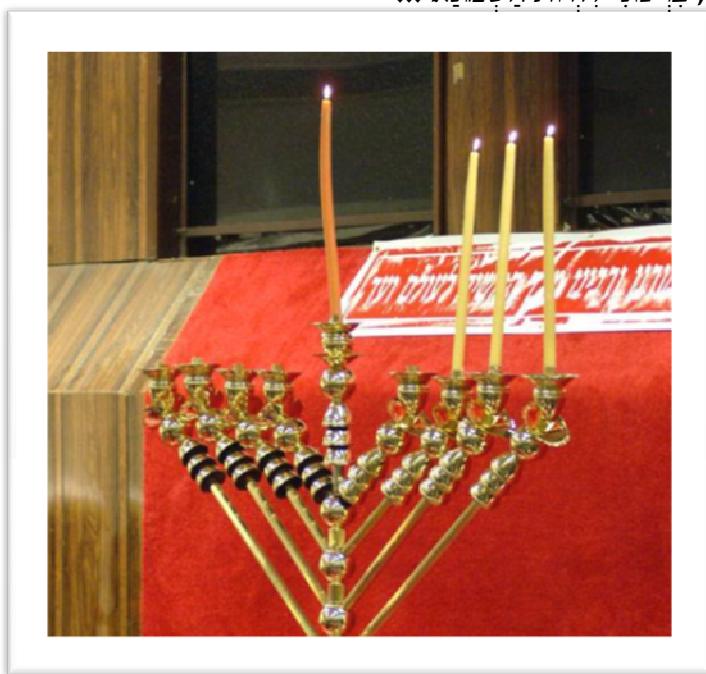

הרוח הזה העוצר בעד הילדים הללו, והמרחיקה אותם, מרות השמונאים. לך ושוחח עמכם, הסבר להם את אשר הנך יודע, ספר להם מכל אותם הספורים הנפלאים ששמעת. ואולי תוכל גם להשפיע אז על הילדים הללו, שגם הם ילכו יחד אתך, מדי יום ביומו ל"חדר".

ולפני הפרדי ממך – סים הנר את דבריו – הנני להבטיחך, כי באם אתה רוצה באמת בכך, יש בכחך להיות שמונאי... כן, שמונאי באותו יהודה המכבי...

בשפקח ישראל'יק את עיניו כבר היה נר התנכה כבוי. הדברים שספר לפניו נר התנכה מצאו אצלו און קשבת. בשמחה קם ישראל'יק ממקומו, נכנס אל חדר האכל וקרא:

אמא , ברצוני להיות שמונאי...

גבורתה של אשה יהודיה – ספור

לכבוד חג החנוכה, אנו מביאים להלן את ספור גבורתה של יהודית. אין ידיעה ברורה ביחס לזמן התרחשותו של הספור, אך לפי הדעה המקובלת, היא קרה בימי החשמונאים והגבורה, יהודית, היתה בת למשפחת הכהנים המפרסמת. איך שלא יהיה, נשאר מעשה גבורתה של יהודית לזכרון עולם אצל העם היהודי והפך פרק מפאר בהיסטוריה שלו.

העיר בתול אשר ביהודה. היתה נתונה במצור. המצביא הסורי הולופרנש צר על העיר, כשהוא פוקד על חיל גדול. הולופרנש זה היה ידוע לשמצה באכזריותו. כשהצליח לכבוש עיר, לא ידע רחמים ולא חמל על נער או זקן, אשה וטף. אין פלא, אפוא, כי היהודים הנצורים בבתול לחמו באריות והדפו את כל התקפותיו.

בראותו זאת, החליט הולופרנש להאריך את המצור, עד שהעיר תפל לידיו בלי קרב, בגלל הרעב והצמא שיתנו בה אותותיהם.

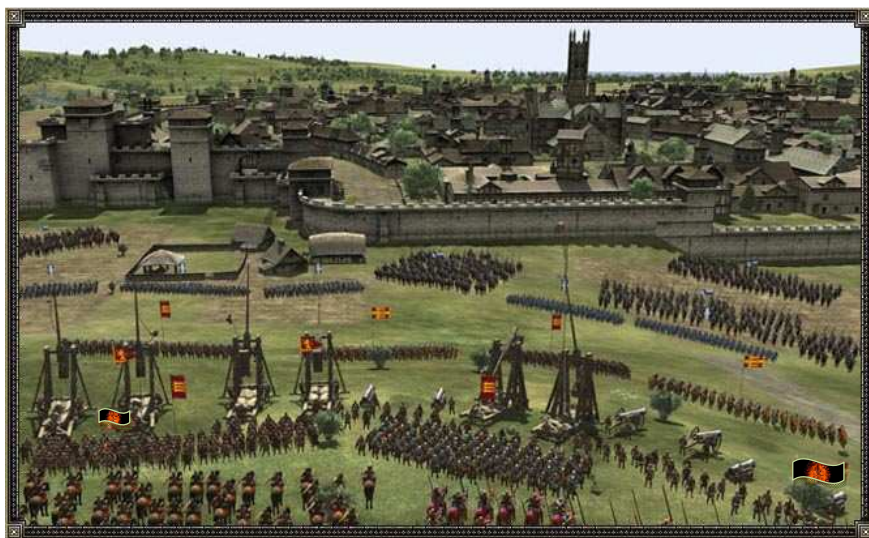
חשבונו זה של הגנרל הסורי, היה מבסס על ידיעת העבודות. ואכן, עד מהרה אזלו המים בעיר, עד שהלוחמים בקשי יכלו לעמד על רגליהם. המון גדול שהתאסף בכבר השוק, דרש בקולי-קולות כי ראשי העיר ועוזיהו בראשם, יפתחו בשיחות עם הולופרנש לברור תנאי הכניעה.

עוזיהו והזקנים אשר עמו. עמדו אך בקשי נכח הפצרותיהם של הלוחמים המיאשים, מבי הצמא. "חמשה ימים תנו נא לנו" – קרא אליהם עוזיהו – "חמשה ימים ולא יותר, הבה נתחזק ונקוה כי יאלוקנו אשר בידו נפש כל חי, לא יסגירנו לידי האויב האכזר הזה. רק חמשה ימים, אם עד אז, חליה לא תבוא לנו ישועה, נפגע לאויב ויהי מה...."

ההמון המיגע התפזר אט-אט. ברחבה הגדולה נשארה רק אשה

אחת, שנגראתה שקועה בהרהורים. אחר, היא נגשה אל עוזיהו ואל הזקנים ואמרה להם: "ביצד זה שאתם מנסים את הקב"ה ונותנים לו חמשה ימים? אם הנכם משליכים על ה' ובוטחים בו בלבב שלם. אזי למה רק לימים ספורים, וכי אינכם יודעים, כי להתמסר לידיו של הולופרנש, גרוע יותר מן המות עצמו?"

בן דברה יהודית, בתו של יוחנן כהן גדול, זה לה שנים אחדות שאבדה את מנשה בעלה. ומאז היא תיה פרושה מן העולם ומבלה את ימיה בתפלה לאלקים. היא הרבתה במתן צדקה והיתה מפרסמת בצדקנותה, צניעותה והחן המיוחד שהיה נסוד עליה.

"צדקתי, בתי, וצדקו דברוך" – השיב לה עוזיהו באנחה כבדה, לאחר שהאזין לדבריה. "אולם" – הוסיף בעגמה – "עתה, רק אם ירד גשם

שוטף וימלא בורותינו, יהיה בכחו לדחות את הגזרה לזמן-מה, כי העם ממש מת מצמא. התפללי יהודית, אולי ירחם ה' וישמע בקולך..."

"התפלל נתפלל בלנו ואת בטחוננו בהשם יתברך אסור לנו לאבד" – השיבה יהודית – "אולם אני באה אליך בתכנית מסימת ואולי יעזר השם וישלח ישועה על ידי. אם תרשוני, אני רוצה לצאת אל הולופרנש, בלנית אמתי..."

"אולם יהודית, הידעת את מה שאת שחה?! – קרא עוזיהו נרגשות – הרוצה את לספן את חייך ואת כבודך, תמורת תקנה כה קלושה?"

"ה' שלח פעם ישועה לישראל, על ידי יעל אשת חבר הקיני, ומסר את סיסרא בידי אשה..." – השיבה יהודית.

עוזיהו והזקנים נסו להניא את יהודית מבצוע תכניתה המסכנת. אולם בשהיא הוסיפה לעמד על דעתה. נתנו לה את ברכתם.

בשיצאה יהודית את שער העיר. בדרך אל הולופרנש, היתה מקשטת בכלה הלבושה במיטב בגדיה, אותם לא עטתה מאז מות מנשה בעלה. צעיף ארוך פסה את פניה היפות והיא הלכה בצעדים מאוששים. בשלידה הולכת אמתה הנאמנה שנשארה על ראשה סל שהכיל לחם, גבינה וכמה בקבוקי יין.

השמש כבר הסתתרה מאחורי ההרים, בשיהודית ואמתה חמקו מהעיר. הם התקרבו אל מחנה הסורים בששפתותיהן לוחשות תפלה. בשהגיעו בקרבת מקום, נעצרו על ידי השומרים ששאלו אותן על מגמת פניהן.

"יש לנו ידיעה חשובה עבור הולופרנש" – השיבה יהודית בקול תקיף -- "תקחו אותנו תכף ומיד אליו".

היא הכנסה לאוהל הולופרנש, שישב בחברת קציניו ושתה לחיי הנצחון הקרוב.
"מי את ומה מעשיך כאן?" – שאל אותה המצביא.

"אני מהעיר בתול, העיר שאתה צר עליה" – השיבה יהודית – "באתי כדי
למסור לך ידיעה ביצד ומתי לכבש את העיר".

לאחר זאת ספרה יהודית. כי החיים בעיר נמאסו עליה והיא שחדה את שומרי
העיר כדי שיתנו לה לצאת אליו. היא שמעה על מעשי גבורותיו הנפלאים של
הולופרנש ועל בן היא באה להכיר אותו מקרוב, בתקווה שיתן לה את נפשה
לשלל.

מה שנוגע לעיר הנצורה – המשיכה יהודית – הרי שם המצב קשה מאוד
האנשים רעבים וצמאים, אולם לעת עתה לא אבדו את בטחונם בה' שוחיש
להם עזרה. כל זמן שהם יתמידו באמונתם זו, לא תוכל לכבש את העיר –
אמרה יהודית אולם יותר מימים מועטים אין הם יכולים להחזיק מעמד דברי
האוכל הברשים כבר נאכלו ועוד מעט יאלצו התושבים לאכל בהמות
טמאות וכל מיני שרצים. אז תבער חמת ה' שימסר את העיר לידי
הולופרנש.

יהודית ספרה עוד כי היא דברה עם השומרים, שכל ערב, בגישה אל
חומת העיר, ימסרו לה ידיעות על המצב המתנהו בעיר.

הולופרנש הקסם מהפגישה הבלתי צפויה, עם אשה יפה ועדינה זו. הוא
אמר לה: "אם כל מה שאמרת אמת הוא, ואם תעזי לי לכבש את העיר.
אקחך אלי ואשא אותך לאישה". הוא הזרה למשמר שיאפשרו ליהודית

לְעֹזֵב אֶת הַמַּחֲנֶה מְדֵי עָרֵב.

לְמַחֲרֵת בְּעָרֵב נִגְשָׁה יְהוּדִית אֶל הַחוּמָה וְהוֹדִיעָה לְעֹזְיָהּ, כִּי בִּינְתִים הִצְלִיחַ ה' אֶת דְּרָכָהּ וְשָׁלָא יֵאבְדוּ אֶת הָאֲמוּנָה, כִּי הִישׁוּעָה קְרוּבָה לְבוֹא.

וַיְהִי בַלַּיְלָה הַשְּׁלִישִׁי וְהוֹלֹפְרָנֶשׁ הִזְמִין אֶת יְהוּדִית לְסַעֲוֶדָה אֲצֵלוֹ בְּאֶהֱל הוּא צָוָה לְבַל יִכְנַס אֵלָי אִישׁ. עַד אֲשֶׁר אֶקְרָא לוֹ.

הוֹלֹפְרָנֶשׁ קָבַל אֶת יְהוּדִית בְּסִבָּר פָּנִים יְפוֹת. שָׁלַחַן עֲמוּס לְעִיפָה עִם מִשְׁקָאוֹת וּמַעֲדָנִים עָמַד בְּמִרְכּוֹ הָאֶהֱל, מוֹכֵן לְשֵׁרֵת אֶת הַמְּסָבִים. אוּלַם יְהוּדִית אָמְרָה, כִּי הִבִּיֵּאָה עִמָּה מֵאֲכָלִים מְשֻׁלָּה וְהִיא תֹאכַל רַק מֵהֵם.

הַגְּבִינָה שֶׁהִבִּיֵּאָה יְהוּדִית אֵיתָהּ, הִיָּתָה מְלוּחָה אַךְ טְעִימָה לְהַפְּלִיא. הוֹלֹפְרָנֶשׁ שֶׁהָיָה זָלְזֵן גְּדוֹל, מָלֵא אֶת כֶּרֶסוֹ מִמְּנָה. וּכְשֶׁהֲצִמָּה הַחֵל

להציק לו, שתה המצביא המשלהב מינה של יהודית. עד שתודך זמן קצר שכב
אפרקדן שכור בלוט.

"חוקני, אלוקי, רק הפעם" – קראה עתה יהודית את התפלה שהתפלל שמשון
הגבור לפני שמוטט את הבית על הפלשתים. היא גיסה את כחה כדי להתגבר על
פחדה. אחר, נגשה אל הקיר, שם היתה תלויה חרב הולופרנש. ביד רועדת
ובכחות על-אנושיים הניפה יהודית את החרב, והורידה על צוארו של העריץ.
עוד רגע – ...וראשו של הולופרנש היה מטל על הארץ. יהודית עטפה את הראש
הפרות בסודרה וכעבר רגעים אחדים יצאה את המחנה, בלוי המשמר, כפי
שעשתה זאת בערבים אחרים. כאלו לא ארע דבר.

בגישתה אל החומה בקשה יהודית שיתנו לה להכנס. היא נגשה אל עוזיהו
והראתה לו את ה"מצביאה" שהביאה. אולם היא לא נתנה לו לדבר הרבה
ולהביע את רגשי תודתו ותודת העם. אסור לנו לאבד רגע – אמרה יהודית
בתקיפות – צוה תכף ומיד על אנשיך שיפתחו בהתקפה. חילי האויב יפתעו,
וירוצו אל מצביאם וימצאוהו פרות ראש. זה יבלבל אותם והם יפוצו לכל
רוח, והנצחון יהיה שלם ומלא.

וכך היה. העיר בתול נצלה הודות לאשת החיל – יהודית.

בזכות נרות חנכה – ספור

פעם לפני שנים רבות, באשר הרכבת היתה עדין, כמו שאומרים, בחתוליה והיא קשרה רק בין ערים גדולות אף לא בין עירות וכפרים – תפסה העגלה הרתומה לסוסים מקום חשוב בכלי תחבורה שבאמצעותו אפשר להגיע ממקום למקום. בעקר היה זה כף באירופה המזרחית, שם נסעו הסוחרים לירידי, או העבירו סחורות ממקום למקום בעזרת העגלה. העגלונים, בעלי העגלה, שמשו לא אחת גם כדורים, בהעבירם לתעודתם כסף או מכתבים.

בעירה המזרח-אירופית בה מתרחש ספורנו, הצטינו שני עגלונים. אחד מהם היה צעיר, בחור בארו ושמו היה "מוטל בעל-עגלה". סוסיו של מוטל היו דומים לבעליהם: הם היו שדים משחת, מהירים, גאים ואמיצים. סוחרים צעירים ששמו להם למטרה להיות ראשונים בכל יריד, העדיפו לנסע עם מוטל הצעיר. הם ידעו כי הוא תמיד מוכן לצאת לדרך ואינו זקוק להכנות מרבות לשם כך.

העגלון השני היה יהודי קשיש, מתון ומינשב, הוא היה ירא-שמים גדול, אם כי לא נמנה על הלמדנים הגדולים. נהג להתפלל בכונה ולאמר אחרי התפלה מספר פרקי תהלים וככל שזיכר השתתף אף בשעורי הלמודים בבית הכנסת שלו. הוא שמר בקפדנות את כל המצוות והיותו עגלון לא הפריע אותו בכך. שמו היה פנחס אולם כלם קראו לו "פינייה בעל-עגלה".

סוסיו של פינייה היו בחושים ותשושים וגם לא צעירים ביותר. בשום פנים ואפן לא יכלו להתמודד עם סוסיו האבירים של מוטל. כנגד זה

רָחֲשׂוּ לוֹ הָאֲנָשִׁים אֲמוּן רַב וְנִהְגּוּ לְשַׁלַּח דְּרָכּוֹ סְכוּמֵי בְּסָף נְבָרִים, וְכֵן סְחוּרוֹת
שְׁלֵג־בִּיהֵן לֹא הִיְתָה הַשָּׁעָה הַדּוֹחֶקֶת.

בְּךָ שְׂמֵשָׁה עֲגָלְתוֹ שֶׁל
מוֹטֵל בְּעֶקֶר לְהוֹבֵלֵת
אֲנָשִׁים "אֶקְסֶפֶרס" וְאֵלוֹ
שֶׁל פִּינִיָּה לְהוֹבֵלֵת
סְחוּרוֹת. לְפַעֲמִים
הֶצְטַרְפוּ אֶל פִּינִיָּה גַם
סוֹחְרִים קְשִׁישִׁים שֶׁלֹּא
אָצָה לָהֶם הַדֶּרֶךְ מִמֶּשׁ
כְּמוֹ לְפִינִיָּה עֲצָמוּ וְהָיָה
לָהֶם זְמַן וְסִבְלָנוּת לְנִסֵּעַ אֹתוֹ.

בֵּין שְׁנֵי הָעֲגֻלוֹנִים הַתְּפֹתָחָה תְּנַחְרוֹת שֶׁקָּטָה וּמוֹטֵל הֶצְעִיר נִיסָה "לְחַטֵּף"
אֵת לְקוֹחוֹתָיו הַקְּבוּעִים שֶׁל פִּינִיָּה בְּהֶצִיעוֹ לָהֶם שְׂרוֹת מְהִיר יוֹתֵר. הַזְקֵן
מִצְדּוֹ הָיָה בַּעַל בִּטְחוֹן וְשֵׁם אֵת מִבְטָחוֹ בְּה' שְׁיַמְצִיא לוֹ אֵת פְּרִנְסָתוֹ.

פַּעַם אַחַת, הָיָה זֶה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת חֲנֻכָּה, עָמְדוּ מוֹטֵל וּפִינִיָּה לְצֵאת
לְדֶרֶךְ עִם מִסְפַּר סוֹחְרִים שֶׁבִקְשׂוּ לְהִגִּיעַ לְיָרִיד הַשְּׁנָתִי בְּעִיר הַסְּמוּכָה.
בַּחוּץ הַשְּׁתוּלָלָה סְעָרָה וּבְמִשְׁךָ כָּל הַשַּׁבָּת יָרַד שֶׁלֵּג בְּלֵי הַפּוּגָה. לְפָנוֹת
עָרַב הַפְּסִיק הַשֶּׁלֵּג לְרֹדֵת וּכְפוֹר עוֹ הַרְגָשׁ בַּחוּץ. הַדֶּרֶךְ הִיְתָה בְּחֻזְקָת
סְבָנָה, אַחֲרֵי שֶׁכִּמְעַט כָּל הַלַּיְלָה יֶצְטָרְכוּ לְנִסֵּעַ כְּדֵי לְהִגִּיעַ לְעִיר
בְּמוֹעֵד.

מוטל הֵיָה שְׁבַע רְצוֹן. שְׁלֹשָׁה סוֹחְרִים נִדְּבְרוּ עִמּוֹ עוֹד לְפָנַי שַׁבָּת. שְׁמִיד אַחֲרֵי הַבְּדֵלָה הוּא יִסַּע אִתְּם, בְּדֵי שְׂיֻכְלוּ לְהֵיוֹת רֵאשׁוֹנִים בְּיָרִיד. הוּא "בָּלַע" תַּפְּלַת עֲרַבִּית בְּגַמְיַעָה אַחַת, אַחַר כֵּן הַדְּלִיק נְרוֹת תַּנְּבָה וּמְבַלִּי לְחַפּוֹת עַד שֶׁהַנְּרוֹת יִכְלוּ, רָתַם אֶת סוֹסָיו, הוֹשִׁיב אֶת הַסוֹחְרִים וַיֵּצֵא לְדֶרֶךְ. הַנוֹסְעִים שֶׁהָיוּ מְכַרְבָּלִים בְּשִׁמְכוֹת צָמֵר עֲבוֹת וְעַל רֵאשֵׁם כּוֹבַע-פְּרוּהָ, הַבִּיטוּ בַּהֲנָאָה עַל מוֹטֵל הַצְעִיר וְעַל סוֹסָיו הַגְּבוּרִים. עוֹד כְּמָה שָׁעוֹת - הִרְהָרוּ - הֵם יִהְיוּ בְּיָרִיד וַיִּקְדִּימוּ בְּזֶה אֶת כָּל הַמִּתְחַרְמִים שְׁלָהֶם. הַעֲגָלָה שֶׁל מוֹטֵל הַחֲלִיקָה בְּקִלּוֹת עַל הַשְּׁלֵג וְנְרוֹת הַחֲנֻכָּה הַמְּבִיטִים הִבְהִיבוּ בְּבֵית כְּסִימְנֵי-שְׂאֵלָה שֶׁהוֹשְׁמוּ בְּמִקּוֹם לֹא נָכוֹן...

גַּם ר' פִּינְיָיָה בְּעַל-עֲגָלָה עָמַד לְצֵאת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת עִם שְׁנֵי סוֹחְרִים לְאוֹתוֹ יָרִיד עִצְמוֹ. אוּלַם שְׁעָה שְׁמוֹטֵל כְּבָר הָיָה בְּדֶרֶךְ, עָמַד פִּינְיָיָה בַתַּפְּלַת עֲרַבִּית יַחַד עִם הַצְּבוּר. הוּא, בְּדֶרֶכּוֹ, לֹא מָהָר גַּם עִכְשָׁיו. אַחֲרֵי הַתַּפְּלָה הִלָּךְ פִּינְיָיָה הַבִּיתָה, הַבְּדִיל עַל הַכּוֹס, הַדְּלִיק נְרוֹת תַּנְּבָה, אָמַר "הַנְּרוֹת הִלְלוּ" וַיֵּשֶׁב לְעֶרֶךְ סְעוּדַת "מְלוּוָה מְלֻכָּה". הוּא לֹא הֵעֵלָה בְּדַעְתּוֹ כָּלֵל שְׂאֵפָשֵׁר לְצֵאת לְדֶרֶךְ כָּל עוֹד נְרוֹת הַחֲנֻכָּה דוֹלְקִים...

הַנוֹסְעִים שֶׁל ר' פִּינְיָיָה, אִם כִּי לֹא מָהָרוּ כָּל כֵּן, בְּכָל זֹאת הַתְּחִילוּ לְאַבֵּד אֶת סְבָלְנוֹתָם. הֵם קָווּ כִּי לְפָחוֹת הַפַּעַם לֹא יַעֲשֶׂה פִּינְיָיָה כָּל כֵּן הַרְבֵּה "הַכְּנוֹת" לְנִסְיַעָה וְהֵנָּה הוּא יוֹשֵׁב וְעוֹרֵךְ "מְלוּוָה מְלֻכָּה", שְׁעָה שְׁמוֹטֵל עִם הַמִּתְחַרְמִים נִמְצָא כְּבָר בְּדֶרֶכּוֹ לְיָרִיד...

הֵם פָּנוּ אֶל פִּינְיָיָה וַזְּרוּ אוֹתוֹ לְצֵאת לְדֶרֶךְ. הַסְּבִירוּ לוֹ כִּי זֶה לֹא סֵתֵם יָרִיד כִּי אִם יָרִיד שְׁנַתִּי, גְּדוֹל וְחָשׁוּב וְהֵם מְכַרְחִים מִיָּד לְצֵאת לְדֶרֶךְ, בְּדֵי שְׂלֵא לְאַחַר. פִּינְיָיָה הִרְגִיעַ אוֹתָם בְּאוֹמְרוֹ כִּי רַבּוֹנוֹ-שֶׁל-עוֹלָם "יִסְפִּיק" לְתֵת לָהֶם פְּרֻנְסָה גַם בְּאַחוּר שֶׁל חֲצֵי שְׁעָה. בְּאוֹמְרוֹ

זאת הוא אף הזמין אותם להצטרף אליו למלוה מלכה. לסוחרים לא היתה כל בררה והם רטנו על שלא נסעו עם מוטל, שבודאי כבר הגיע למקום הידיד.

פינייה סים את ארוחתו, ברך על המזון בכונה גדולה והמתין עד שכלתה טפת השמן האחרונה מן הנרות והם כבר אהד-אהד. רק אחרי כן הוא יצא לרתם את הסוסים לעגלה. כאשר ישבו כבר בעגלה ופינייה עודד את סוסיו להליכה מהירה יותר בקריאות "דיאו" לגלגו עליו הסוחרים באומרים כי שום קריאות "דיאו" לא יעזרו לגבי סוסים בחושים אלה הנראים כפגרים המהלכים על ארבע.

פינייה ידע כי הצדק אתם. הוא ידע יפה כי סוסים מדרבנים בחציר ריחני או במנה הגונה של שבלת-שועל ולא בצעקות "דיאו". אולם מה הוא יכל לעשות. בקשי הוא מוציא את פרנסתו מעבודת העגלונות ואם כי תמיד מקדים לתת את אכלם של סוסיו. יודע הוא כי זה מספיק בקשי כדי שלא יתפגרו מרעב.

נוסע לו פינייה ונוסע, ונוסעיו שהשלימו כבר עם גורלם, נרדמו וישנו שנת ישרים.

הכוכבים נוצצים ממעל, כאלו קורצים לו, לפינייה, ומאחלים לו דרך צלחה. העגלון הגזן מביט סביבו ומתפעל מיפי הטבע המתגלה לעיניו. מרחבי אינסוף משלגים. החלו לעטות מעטה לבן, ככלה בחפתה. אט אט נעצמות עיני העגלון, ראשו נשמט על כתפיו, הוא מרפה מהמושכות... ונרדם.

הדרך עוברת ביער עבות ומקיפה אגם קטן. בדרך כאשר מימי

הָאֲגַם קפואים, אֲפֹשֶׁר לַעֲלוֹת עֲלָיו בַּעֲגָלָה וְלַחֲצוֹתוֹ. אוֹלָם עֵתָהּ, שֶׁהַחֶרֶף אֵינוֹ קָר בְּיוֹתֵר, מִסְכֵּן הוּא אֲפֹלוּ לְהִתְקָרֵב לְאֲגַם זֶה. הַעֲגָלָה רָצָה קְדִימָהּ, פִּינְיָיָה יִשָּׁן וְהַמוֹשְׁכוֹת רְפוּיִים, תְּלוּיִים לְצִדּוֹ שֶׁל הַעֲגָלוֹן. הִנֵּה הֵם מֵתְקַרְבִּים, הִנֵּה הֵם כְּבָר עַל שֵׁפֶת הָאֲגַם. אוֹלָם הַסּוֹסִים עוֹשִׂים עֵתָהּ תַּפְנִית חֲדָה, אֵינְסְטֵינְקֵטִיבִית, מֵתְרַחֲקִים מֵהָאֲגַם וּמִמְשִׁיכִים לְרוּץ בְּדֶרֶךְ הַסְּלוּלָה.

בְּאֲשֶׁר פִּינְיָיָה פָּתַח אֶת עֵינָיו, הִחֲלוּ כְּבָר הַשָּׁמַיִם לְהֵאָפִיר. מֵרְחוֹק הוּא רָאָה אֶת רְאִשֵׁי הַבְּתִים וְתִמָּה בִּיצֵד זֶה הִגִּיעוּ כָּל כֶּף מֵהָר לְעִיר, שֶׁהִיְתָה מְחוּז חֶפְצָם. לְפִי חֲשָׁבוֹנוּ הָיָה עֲלֵיהֶם לְנִסֵּעַ עוֹד בְּשַׁעֲתַיִם-שָׁלֹשׁ.

פִּינְיָיָה נוֹהֵג אֶת הַעֲגָלָה לְאַכְסֵנְיָה בְּהַ נוֹהֲגִים הַסּוֹחֲרִים לְהִתְאַכְסֵן בְּבוֹאֵם הָעִירָה. הִדְלֵת עוֹדָה נְעוּלָה, וְהַסּוֹחֲרִים, שָׂאָף הֵם הִתְעוֹרְרוּ בִּינְתֵימָם, מֵתְפִלָּאִים בִּיצֵד זֶה הִגִּיעוּ כֹּה מֵהָר. הָאֲמָנָם הִיְתָה לָהֶם קְפִיצַת-הַדֶּרֶךְ? וְהַפְּלֵא הַגָּדוֹל שֶׁבַעֲתַיִם, בְּאֲשֶׁר נֹכַחוּ לְדַעַת כִּי מוֹטֵל וְנוֹסְעֵיו טָרַם הִגִּיעוּ, לְמֵרוֹת שֶׁיֵּצְאוּ לְדֶרֶךְ זְמַן רַב לְפָנֵיהֶם.

בִּינְתֵימָם הָאִיר הַשַּׁחַר, וְהַסּוֹחֲרִים נָטְלוּ אֶת טְלִיתוֹתֵיהֶם וְהִלְכוּ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת. מִשֵּׁם הֵם יֵצְאוּ לְיָרִיד וּכְפִי שֶׁהִתְבָּרַר לְאַחַר מִכֵּן הָאִירָה לָהֶם הַצְּלָחָה פָּנִים וְהֵם עָשׂוּ עֶסְקִים מְצִינִים. רַק כְּעֵבֶר מִסְפֵּר שְׁעוֹת, בְּאֲשֶׁר הֵם חִזְרוּ לְאַכְסֵנְיָה לְאָכַל אַרוּחַת בִּקָּר וְלִנּוּחַ קִמְעָה - מִגִּיעַ מוֹטֵל עִם נוֹסְעֵיו, כְּשֶׁהֵם רוֹעֵדִים מִקּוֹר.

- מַה קָרָה לָכֶם, לְמַעַן הַשֵּׁם? - שׂוֹאֲלִים נוֹסְעֵי פִּינְיָיָה אֶת מוֹטֵל וְהָאֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ עִמּוֹ. וְמַה קָרָה לָךְ מוֹטֵל? - הֲלֹא יֵצְאָתָּ זְמַן רַב לְפָנֵינוּ וְסוֹסֵיךָ מֵהִירִים הֵם כְּשִׂדִים, מִדּוּעַ הִתְמַהֵמְהֵת כָּל כֶּף?

הִגִּידוּ לִי אֲתֵם - מִשִּׁיב מוֹטֵל בְּשִׂאֲלָה לְשִׂאֲלָה - הִגִּידוּ לִי הָאֵם

פינייה נסע מעל לאגם?

הסוחרים מושכים בכתפיהם. אין הם יודעים איפה וכיצד נסע פינייה. הם ישנו שנת ישרים. פינייה עצמו אינו יודע כיצד נסע והיכן עבר. גם הוא ישן במרבית הדרך והסוסים נסעו כטוב בעיניהם. אולי קפצה להם הדרך, כמו לייעקב אבינו, שעה שבא אל לבן?...

– לי לא הלך הפעם כל כך טוב – מספר מוטל מבייש. הסוסים שלי הוליכו אותי ישר על האגם ושם נשבר הקרח תחתינו. היה לנו מזל שזה קרה קרוב אל שפת האגם. אלמלא בן הינו טובעים שם מבלי שאיש ידע לעולם מה קרה אתנו. גם כך טבלנו טבילה הגונה ויצאנו מהמים הקרים כל עוד נשמת רוח חיים באפינו. לאחר מכן לא יכלנו, כמובן להמשיך בנסיעה כי בגדינו קפאו עלינו והיינו מרחחים להכנס לבית אברים סמוך, להתפשט ליבש את בגדינו. אין פלא אפוא שהגענו באחור כזה.

–אתה רואה, מוטל שלא היה כדאי למהר כל כך. נרות החנכה שהשארית מאחוריך מבישים, לא מחלו לך על כך שרצת מהר-מהר, והפכת עולמות, כדי להביא את הנוסעים שלך לפני פינייה. השם יתברך הזהיר אותך, מוטל, ואתה חייב לברך ברבת הגומל שיצאת שלם מכל הענין הזה, אתה וכן סוסידך..."

–"כן כן, אני הסקתי את המסקנות המתאימות" – אמר מוטל בארשת רצינית. "להבא לא אביש את נרות החנכה ולא אשאיר אותם לבד בחדר. מה אני לא יהודי?..."

חנכה בסיביליה – ספור

הספור, שאנו עומדים לספר לכם כאן, מוביל אותנו אל הימים הטרגיים. בהם גורלה של יהדות ספרד, זמן קצר לפני הגרוש. היה נתון על פות המאזנים. בימים אלה שלטה בספרד האינקבויזיציה הנוצרית העקבה מדם. שפעלה בהנהגתו של שונא ישראל טורקומדה.

תפקידה של האינקבויזיציה היה, בידוע, לחקר ולדרוש אחרי אנשים שנאמנותם הנוצרית היתה משלת בספק.

לרשות האינקבויזיציה עמד כח בלתי מגבל, סוכניה ומרגליה היו פזורים בכל הארץ, כמו גם בארצות נוצריות שבנות. במיוחד התמסרה האינקבויזיציה בעקוב אחרי אנוסים יהודיים, שהעמידו פני נוצרים, אולם בסתר לבם שמרו את דיני היהדות. הללו לא יכלו לעמד בלחץ הפוגרומים והשחיטות, שהיו מנת חלקם של היהודים מצד האבלוסיה הנוצרית, והרגישו עצמם נאלצים לקבל את האמונה הנוצרית, לפחות למראית העין. על פי רב היו אלה יהודים מהמעמדות העליונות, עשירים ובעלי ההשכלה, שתפשו משרות חשובות בממשלה ובחברה הכללית. היו אלה סוחרים, חרשתנים, בנקאים וכו' רבים מהם שמרו, כאמור, את מצוות היהדות בסתר וזו היתה עלה לאינקבויזיציה "לטפל" בהם, להחרים את רכושם ולענות אותם ענויי גוף קשים.

אחד האנוסים המכבדים ביותר של סיביליה, היה ברוך מנדוזה, סוחר עשיר שנהל עסקים בהקף רחב וספינותיו הובילו סחורות לארצות רחוקות. טורקומדה שם עין זה מזמן על "נוצרי" חדש זה ושפשוף את ידיו בהנאה, באשר חשב על הרכוש הגדול שיפל בחלקה

שֶׁל הַכְּנִסְיָה, בְּאֲשֶׁר יַעֲלִיחַ לְתַפֵּס אָנוּס זֶה בְּאִיזוֹ "עֵבֶרָה" שֶׁהִיא. הָאֵינְקוּיזִיַּעִיָּה לֹא נִזְקְקָה לְהִזְכָּחוֹת מְרֻבּוֹת. דִּי הִיא בְּעֵדוּתָהּ שֶׁל מְשָׁרְתָתָה, כִּי בְּבֵית אֲדוֹנֶיהָ מְחַלִּיפִים כָּל יוֹם שְׁשֵׁי כְּלֵי מִטָּה לְכַבּוֹד שַׁבָּת. אוּלָם לְצַעֲרוֹ הָרַב שֶׁל הָאֵינְקוּיזִיטוֹר הַגָּדוֹל, לֹא הִצְלִיחוּ סוֹכְנָיו הַחֲשָׂאִיִּים, אוֹתָם הוּא שָׁתַל בְּבֵיתוֹ שֶׁל בְּרוּךְ מְנַדְוֶזָה, לְגָלוֹת שׁוּם "חֲטָא". בְּרוּךְ וְאֲשֶׁתּוֹ בְּרוּרִיָּה הָיוּ זֵהִירִים מְאֹד וְלֹא עוֹרְרוּ כָּל חֲשָׁד, שֶׁהֵם שׁוֹמְרִים עֲדִין עַל זְקָה כְּלִשְׁהִי לִיְהוּדוּת. אוּלָם טוֹרְקוּמְדָה לֹא נוֹאֵשׁ. הוּא קוֹה, שְׂיָבֹוא יוֹם וּבְרוּךְ מְנַדְוֶזָה יִפַּל בְּרִשְׁתּוֹ.

בְּבֵיתוֹ שֶׁל בְּרוּךְ מְנַדְוֶזָה גְּדֻלָּה יִלְדָה יִתוּמָה, רַחֵל שְׁמָה, הִיא הֵיְתָה בְּתָם שֶׁל קְרוּבֵי מְשָׁפְחָה, אָנוּסִים אָף הֵם. בְּאֲשֶׁר רַחֵל הֵיְתָה תִּינַקְתָּ, פָּרְצוּ סוֹכְנֵי הָאֵינְקוּיזִיַּעִיָּה לְבֵית הוֹרִיָּה בְּלִילָה הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, שְׁעָה שֶׁהֵם יֹשְׁבוּ לַיָּד שְׁלַחַן הַ"סֵּדֶר" בְּמִרְתֵּף בֵּיתָם. הוֹרִיָּה שֶׁל רַחֵל נִסְפוּ בְּמִרְתֵּפֵי הַעֲנוּוִיִּים שֶׁל הָאֵינְקוּיזִיַּעִיָּה. אַחֲרֶיהָ הַגָּדוֹל אֲפָרִים נִמְסַר לְמַנְזֵר, וְנָתַן לוֹ שֵׁם סִפְרָדִי פְּרַנְנֶדוֹ, בְּמַנְזֵר הוּא נִתְחַנֵּף לְנִצְרוּת וּמְחַנְכֵיו עָשׂוּ הַכֵּל כְּדֵי לְהַשְׁכִּיחַ מִלְּבוֹ אֵת מוֹצֵאוֹ הַיְהוּדִי וּכְדֵי לְחַנְכוֹ כְּנֹזֵר לְכָל דְּבָר. בְּמִרוּצַת הַשָּׁנִים גָּדַל וְנִהְיָה כְּמֹר וְאֵף הַצֵּטְרָף לְשׁוֹרֹת הָאֵינְקוּיזִיַּעִיָּה, וְטוֹרְקוּמְדָה תָּלָה בּוֹ תַקּוּוֹת גְּדוּלוֹת.

בְּהִיּוֹתוֹ צָעִיר לְיָמִים שָׂאֵל פְּרַנְנֶדוֹ לֹא אַחַת אֵת מְחַנְכֵיו הַכְּמָרִים עַל אוֹדוֹת מוֹצֵאוֹ וְהוֹרָיו. הֵם נִהְגוּ לְסַפֵּר לוֹ, שֶׁהוּא אֲסוּפִי, מְצֵאוֹ אוֹתוֹ בְּהִיּוֹתוֹ תִּינּוֹק בְּפִתְחָה שֶׁל כְּנִסְיָה. אוּלָם פְּרַנְנֶדוֹ פִּקְפַק בְּכָף, וְלְבוֹ אָמַר לוֹ כִּי מוֹצֵאוֹ מִהַיְהוּדִים. אוּלָם לֹא הֵיְתָה לוֹ כָּל הוֹכָחָה כְּדֵי לְאַמֵּת הַשְּׁעָרָה זוֹ. עֵתָה, שְׁנִכְנַס לְשׁוֹרֹת הָאֵינְקוּיזִיַּעִיָּה נִפְתַּחוּ בְּפָנָיו כָּל הַדְּלָתוֹת וְהֵיְתָה לוֹ גִּישָׁה חֲפֵשִׁית אֶל הַתִּיקִים הַסּוּדִיִּים שֶׁל הָאֵינְקוּיזִיַּעִיָּה. הוּא נִצַּל אֵת הַהִזְדַּמְנוֹת וְהַחֵל מְחַפֵּשׁ וּמְחַטֵּט בְּסִפְרִים, כְּדֵי לְמַצֵּא עַקְבוֹת מוֹצֵאוֹ.

פעם בערב אחד, באשר פרננדז עלעל בין הדפים המצהיבים של ספרי הארכיון האינקבויזטורי הוא גלה דו"ח שספר את קורותיה של משפחת האנוסים לאון ואסתלה מנדוזה. ולמרות שהשם מנדוזה היה שם די נפוץ בספרד ולא הייתה לו כל משמעות מיחדת לגבי הכמר הצעיר, מצא בכל זאת ענין רב במסמך והחל קורא בו בעיון. הדו"ח ספר בפרטי פרטים על החשד שנפל על משפחת מנדוזה: ביצד התנפלו על ביתם סוכני האינקבויזיציה, ביצד חקרו ודרשו אותם תוך הפעלת מכשירי ענוי משכללים ביותר, החוקרים עשו הכל, כדי לאלץ את האנוסים "להודות בפשע" וכן למסר שמות נוספים של אנשים ששומרים בסתר על חקי היהדות, במוהם. הדו"ח גם ציין, כי הנחקרים גלו עקשנות רבה ולמרות הענויים הקשים לא היו מוכנים למסר אף שם אחד, עד שמתו מהענויים וגופותיהם נשרפו על מוקד פמבין. לבסוף ציין הדו"ח, כי קרוב משפחה של מנדוזה התניצב ובקש שימסרו לידיו את היתומים, ילד וילדה בני שלש, תאומים, אולם האינקבויזיציה הסכימה למסר רק את הילדה, בעוד שהילד נמסר למנזר...

פרננדז קרא את המסמך, בשהוא מכה תדהמה. הפרטים המדויקים, שהקדשו לתאור הענויים החליאו אותו וגרמו לו בחילה. עד כה לא תאר לעצמו לאיזו אכזריות ופשלות יכולה ה"אהבה הנוצרית" להגיע. האפשרות שהללו, שעונו למות על ידי האינקבויזיציה, יכלו להיות ההורים שלו, שברה אותו לגמרי.

כל אותו לילה ישב פרננדז במשרדי הארכיון של האינקבויזיציה ועין וחזר ועין במסמכים כמכשף. באשר יצא מהבנין כבר האיר השחר והוא הסתובב ברחובות ללא מטרה, עד שזוכר. כי עליו להיות

במשך הראשי של האינקביזיציה בשעה עשר לפני הצהריים.

טורקומדה קבל את פניו בחייד ידיותי, אולם מעיניו החדות לא נעלמה חזותו הסעורה של הכמר הצעיר: "אתה חולה פרנגדז? אתה נראה כאלו בלעת צפרדע, או שמא ראית יד בדרבד לכאן? פרנגדז בקש להשיב לאנקביזטור הראשי, כי אמנם נכון הוא רואה לנגד עיניו שדים בדמות בני אדם. אולם התאפק, ואמר כי עבר עליו לילה של נדודי שנה והוא אינו מרגיש בטוב.

"רק חוטאים אינם מסגלים לישון" - העיר טורקומדה - "אולם אתה פרנגדז הנך ירא שמים ואינו חוטא",

"מי האיש שיכל לומר על עצמו, שהוא נקי מעוון?" - השיב פרנגדז בנימה של עצב.

"אל תפל ברוחך פרנגדז. יש לי בשבילך תפקיד מצין ואם תבצע אותו ביעילות, לא יחסר לך, לא עשר ולא כבוד. שב אפוא, ושמע". טורקומדה מסר לכמר הצעיר את הפרטים הבאים: זה זמן רב, שאנו חושדים באחת המשפחות העשירות ביותר של האנוסים בעיר. הבית שלהם הוא היפה ביותר בין הארמונות אשר על שפת הנהר. אני סומך עליך, שאתה כבר תמצא דרך, כיצד לחדר לבית זה ולהוכיח את אשר צריך להוכיח. חלק העשירי מכל הרכוש יהיה שלך ואני אמנה אותך לתפקיד בכיר ביותר באינקביזיציה, אם רק תצליח במשימה..."

כאשר הגיע לכאן, קם טורקומדה ממקומו והחל פוסע בחדר, כשהוא מסביר לפרנגדז בדברים רוויי שנאה, איזו הצלחה תהיה זאת לאינקביזיציה, אם תצליח לשים יד על בנדיקט מנדוזה. פרנגדז שמע

במכה ה'לם את השם מנדוזה יוצא מפי האינקביזטור הראשי, אך הוא שוב הצליח להשתלט על עצביו והעמיד פנים, כאלו שהוא שומע בדריכות את הנחיותיו של הרוצח.

"לך תישן פרננדו ולמחרת גש לעבודה במרץ!" – אמר טורקומדה, באשר לזה אותו עד הדלת.

במשך יום שלם התרוצצו במחו של פרננדו מחשבות שונות. ביצד לפתר את הבעיה הסבוכה. לבסוף עבד תכנית.

היה זה באמצע הלילה, כאשר פרננדו נגש לבית מנדוזה, הדלתות היו נעולות וחומה גבוהה הקיפה את הגנה. הבית היה נתון בחשכה מכלטת, רק למעלה, מבעד לתריסים המוגפים של חדרי השנה, הסתגן החוצה אור קלוש.

לאט ובזהירות טפס פרננדו על החומה וקפץ לתוך הגנה. ליד קיר הבית מצא עץ גבוה, שאחד הענפים שלו צמח מעל למרפסת הבית. הוא טפס על העץ, קפץ על המרפסת ועמד רגע, כדי לנוח ולהשקיט את נשימתו הטרופה. לאחר מכן הוא נסה לפתח את הדלת, המוליכה לחדר השנה, אך היא הייתה נעולה. פרננדו, שלפני צאתו למבצע זה הצטייד ב"כלים מכלים שונים" ממחסן מכשירי הפריצה והענויים של האינקביזיציה, שלף עתה מכיסו "מפתח גנבים" ופתח את הדלת הנעולה. משנכנס, מצא את עצמו בחדר שינה מפאר, אשר המטות בו היו מסדרות לקראת שנה. הדלת של החדר הייתה נעולה מבפנים ומכך הסיק פרננדו, כי מכרחה להיות דלת נוספת, סודית, המובילה

למקום סתר. עבדה זו בשלעצמה לא הפגיעה את פרננדו, שידע אל נכון, כי ברבים מבתי האנוסים קמים מקומות מחבוא סודיים באלה. הוא החל לחפש את הפתח, משש את הקירות, אך העלה חרס. אחר כך נפל מבטו על ארון בגדים גבוה ועלה בדעתו, כי הדלת הסודית צריכה להיות מאחוריו. הוא נסה לדחוף את הארון ממקומו, אך הלה לא זו. אחר כך, כאלו בהסח הדעת, ניסה לדחוף בכוון השני והפעם האיר לו המזל פנים: הארון החל זו אט אט, כאלו עובד הוא על ציר משמן היטב ולנגד עיניו של פרננדו נתגלתה דלת ומאחוריה מדרגות לוליניות, שהובילו אי שם למטה. הוא החל פוסע במדרגות והדלת נסגרה מאחוריו באפן אוטומטי. כאשר נסגרה הדלת, נשתרר חשך במקום, ופרננדו, שעמד על המדרגה האחרונה נפל מלא קומתו לפני דלת נוספת, שהיתה בתחתית המדרגות. דלת זו נפתחה עתה בבהלה ופרננדו מצא עצמו שוכב על רצפתו של חדר מרתף מואר באור נגהות ושלש פנים מבהלות מביטות בו באימה...

פרננדו קם והזדקף מלא קומתו. לפתע הוא ראה לנגד עיניו חנכיה ובה נרות דולקים. נרות קטנים, מפיעי אורה גדולה, נרות שכמותם לא ראה זה זמן רב. בן, עכשו הוא נזכר, כי נרות באלה ראה פעם, כאשר היה עדין ילד קטן... מבטו נפל על פניהם החורות כסיד של ברוך מנדוזה, ואשתו רחל.

“אחותי היקרה! דוד... דודה... אינכם מכירים אותי?” קרא פרננדו נרגשות.

שלש הדמיות הקפואות נעורו לפתע לחיים. “הלא זה פרננדו –

אפרים, זהו בן אחי היקר... זהו אחי האבוד,

את מקומו של פחד המות תפשה עכשו שמחה גדולה. אולם בראותם את גלימת הנזיר של פרננדו, החלו קרוביו מעיפים בו מבטים של חשש וחשד.

“אין עכשו זמן לספר לכם את כל הספור שלי” – אמר פרננדו לקרוביו
“אנחנו חייבים להמלט על נפשנו במהירות האפשרית”.

עתה נטל לידי ברוך מנדוזה את נהול מבצע ההצלה. בחוץ, על הנקה, תמיד היתה מוכנה ספינה קטנה ומהירה למקרה של צרף דחוף ואילו אחת מאגניותו הגדולות עמדה תמיד מוכנה בנמל לכל מקרה של צרף. כל ספינותיו הושטו בידי אנוסים נאמנים.

בלילה נטול ירח הפליגה משפחת האנוסים בספינה קטנה ואחר כך בגדולה. לפנות בקר שטה הספינה שלהם בלב ים. כשבבלבם תקוה שתוף ימים ספורים הם יגיעו לחוף מבטחים.

נרות חנכה שהצילנו חולה – ספור

היה זה בליל השמיני של חג האורות, חג החנכה. הנרות הקטנים דלקו בנועם וכל המשפחה ישבה סביב סבא, יושבה ובקשה אותו שישפר משהו, איזה ספור מעניין דיומא. לבסוף נענה סבא וספר:

מדי שנה בשנה, כשמגיעים ימי החנכה, נזכר אני בחנכה אחת, מלפני שנים רבות. חנכה זו נחרתה היטב – היטב בזכרוני.

ימי החנכה ההם חלו בחדשיה האחרונים של מלחמת העולם הראשונה. הייתי אז בריגא, בירתה של מדינה קטנה – לטביה – שרק אז עמדה להולד (היום נתונה לטביה שוב תחת שלטון רוס).

הייתי אז בחור בגיל בר-מצוה. במלחמה נתיתמתי מאבי ז"ל. ואמי עבדה קשה כדי לפרנסנו, לאחר שאני הייתי בן יחיד ועדין צעיר מדי, מכדי שאצא לעבודה.

והימים ימי מהומה ומבוכה. החזית עברה ליד ריגא, כשמצד אחד הגרמנים ומן הצד השני הרוסים. בדורים שרקו באויר. העיר עברה מיד ליד פעמים אחדות. הנה כבשוה הגרמנים וכבר השתלטו עליהם הרוסים. ובין אלה לאלה הסתובבו הלטבים שהתכוננו לעצמאות. איש לא היה בטוח שיזכה לראות את יום המחרת.

נוסף לכל הצרות החלה להשתולל בעיר מגיפה שהפילה חללים הרבה. המחלה נקראה "שפעת ספרדית", שהתישה את כחו של החולה, עד שלעתים קרובות לא קם עוד ממטת חוליו. בתנאים

הקשים של ימי המלחמה, כמעט בלתי אפשרי היה להשיג רופא או תרופות. אין פלא, אפוא, כי המגיפה התפשטה בכל העיר.

מה יכל היה ילד בגילי לעשות בעיר כזו בזמן כזו? מוסדות החינוך היו סגורים על מנעול וברית. לא חדר ולא ישיבה. ואולם הלא יהודים מתפללים וגם לומדים, ואני, הרי גם אני יהודי הנני. הלכתי אפוא שלש פעמים ביום לבית המדרש להתפלל ודרך אגב, נשארתי שם גם ללמד קצת, לפעמים למדתי לבדי, ולפעמים הקשבתני לשעור בדרך הגמרא, שלמדו המבגרים. כך הלכתי יום-יום תוך סבון עצמי, אולם הרי כלנו ביד ה' ומה אפשר לעשות. כך עברו לאט לאט הימים והשבועות.

החרף היה קר וקשה מנשוא. יומים לפני חנכה באתי הביתה מאחד בערב, בשאני קופא מקור. כרגיל הייתי בבית הכנסת, אולם אותו היום לא הרגשתי בטוב. הרגשתי יבש בגרון וראשי היה סחרחר. הרגשתי חום וקר חליפות ושמתתי בשהגעתי כבר הביתה.

בבית התאמצתי שאמי, מנוחתה עדן, לא תרגיש בכך שאיני חש בטוב. וכי חסרות לה דאגות? מלבד זאת חשבתי, כי הדבר יחלף ובבקר אקום, אם ירצה ה', בריא ושלם.

אולם אמא הבחינה מיד כי אני מסתיר ממנה דבר-מה. היא הניחה את ידה על מצחי, ופחד גדול נפל עליה. מסתבר, כי מצחי בער כתנור ואני אפלו לא ידעתי. היא צוטה עלי לשכב תכף ומיד במטה והכינה לי כוס תה חם.

”אלך להביא רופא” – אמרה.

כמה בקשתיה לרחות את הדבר עד מחר – ללא הועיל לצאת בשעת ערב מאחרת. לאשה יהודיה, היתה סבנה גדולה. היא העמידה ליד מטתי מנורת נפט קטנה ויצאה לרחובה של העיר.

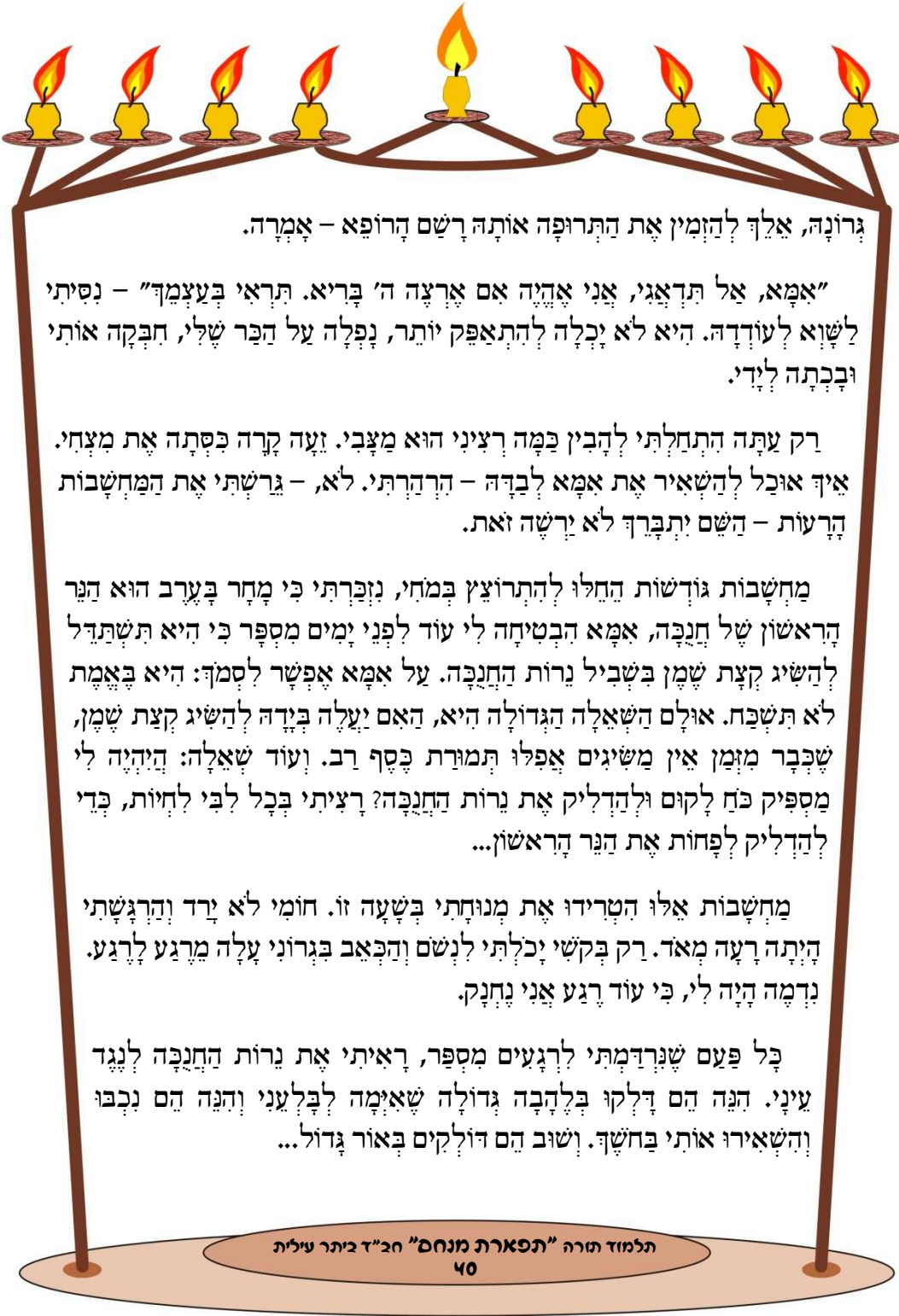
כמה זמן עבר מאז יצאה אמא ומנורת הנפט פתחה והדיפה ריחות עשן, – לא אדע, כי בינתיים נרדמתי. התעוררתי למגע הקר של יד אמא, שעמדה ליד מטתי ואמרה: ”משה'לה, בני הקטן, הרופא יבוא מיד. הרוצה אתה לאכל משהו בינתיים?”

הנעתי בראשי לאות שלילה. המחשבה שגרמתי לאמא צער ועגמת נפש, גרמה לי כאב רב. עצמתי את עיני ונסיתי להרדם.

סוף סוף הגיע הרופא. בסבר פנים רציני הוא מדד את דופקי, מבלי להוציא מלה מהפה. הוא מדד את מדת חומי, ובן הכניס כף לפי וצוה לומר אההה נסיתי לעשות בדבריו ויצא מפני צליל משנה ביותר. נראה היה בעליל כי הרופא אינו שבע רצון. אמני נצבה מן הצד והסתכלה בחרדה במעשי הרופא.

לבסוף קם הרופא, אסף את בליו בתיקו ועמד ללכת. מה שאמר לאמי לפני לכתו לא הבנתי בדיוק. במלים האחרות שהצלחתי לקלט היו: ”...מאחר מדי... אין מה לעשות... השם יעזור...” מזה וכלתי להבין כי מצבי אינו מעודד כלל וכלל.

אמא חזרה אלי לחדר, בקשי עמדה על רגליה ודמעות חנקו את

גְרוֹנָה, אֵלֶךְ לְהִזְמִין אֶת הַתְרוּפָה אוֹתָהּ רֵשֶׁם הַרוּפָא – אָמְרָה.

“אִמָּא, אַל תִּדְאָגִי, אֲנִי אֶהְיֶה אִם אֶרְצֶה ה' בְּרִיא. תִּרְאִי בְּעֶצְמְךָ” – נְסִיתִי לְשׂוֹא לְעוֹדְדָהּ. הִיא לֹא יִכְלֶה לְהִתְאַפֵּק יוֹתֵר, נִפְלָה עַל הַכֹּר שְׁלִי, חֲבִיקָה אוֹתִי וּבִכְתָה לְיָדִי.

רַק עִתָּה הִתְחַלַּתִּי לְהִבִּין בְּמָה רְצִינִי הוּא מְצָבִי. זְעָה קָרָה בְּסִתָּה אֶת מְצַחִי. אִיךְ אוּכַל לְהִשְׁאִיר אֶת אִמָּא לְבִדָּה – הִרְהַרְתִּי. לֹא, – גְרַשְׁתִּי אֶת הַמְחֻשְׁבוֹת הַרְעוֹת – הֵשֶׁם יִתְבַּרְךְ לֹא יִרְשֶׁה זֹאת.

מְחֻשְׁבוֹת גּוֹדְשׁוֹת הִחְלוּ לְהִתְרוֹצֵץ בְּמַחִי, נִזְפַּרְתִּי כִּי מִחַר בְּעֶרֶב הוּא הַנֵּר הַרְאִשׁוֹן שֶׁל חֲנֻכָּה, אִמָּא הִבְטִיחָה לִי עוֹד לְפָנַי יָמִים מִסְפָּר כִּי הִיא תִשְׁתַּדְּלַל לְהִשְׁיֵג קֶצֶת שְׁמֵן בְּשִׁבִיל גְרוֹת חֲנֻכָּה. עַל אִמָּא אֶפְשָׁר לְסַמֵּךְ: הִיא בְּאִמָּת לֹא תִשָּׁבַח. אוּלַם הַשְּׂאֵלָה הַגְּדוּלָה הִיא, הָאִם יַעֲלֶה בִּידָהּ לְהִשְׁיֵג קֶצֶת שְׁמֵן, שְׂכָבֵר מְזֵמֵן אֵין מְשִׁיגִים אֶפְלוּ תַמְוֹרֶת כֶּסֶף רַב. וְעוֹד שְׂאֵלָה: הִיְהִיָּה לִי מִסְפִּיק כַּח לְקוֹם וְלְהִדְלִיק אֶת גְרוֹת חֲנֻכָּה? רְצִינִי בְּכָל לְבִי לְחִיוֹת, כְּדִי לְהִדְלִיק לְפָחוֹת אֶת הַנֵּר הַרְאִשׁוֹן...

מְחֻשְׁבוֹת אֵלוּ הִטְרִידוּ אֶת מְנוּחָתִי בְּשָׁעָה זוֹ. חוֹמִי לֹא יָרַד וְהִרְגָּשְׁתִּי הִיְתָה רָעָה מְאֹד. רַק בְּקִשִּׁי יִכְלַתִּי לְנִשֵּׁם וְהַכָּאֵב בְּגְרוֹנִי עָלָה מְרַגַע לְרַגַע. נִדְמָה הָיָה לִי, כִּי עוֹד רַגַע אֲנִי נִחְנָק.

כָּל פַּעַם שֶׁנִּרְדַּמְתִּי לְרַגְעִים מִסְפָּר, רְאִיתִי אֶת גְרוֹת חֲנֻכָּה לְנִגַּד עֵינָי. הִנֵּה הֵם דֹלְקוּ בְּלִהְבָה גְּדוּלָה שְׂאִימָה לְבָלְעֵנִי וְהִנֵּה הֵם נִכְבּוּ וְהִשְׁאִירוּ אוֹתִי בַחֲשֵׁךְ. וְשׁוֹב הֵם דוֹלְקִים בְּאוֹר גְּדוֹל...

אמא לא זזה ממטתי. אף האפיר הלילה, לבשה את מעילה הישן. עטתה סודר ורצה לבית המדרש. "יהודים, רחמנות" – זעקה שם בעינים דומעות – משה'לה חולה אנוש. יהודים רחמו עליו, אמרו תהלים".

בלם הכירו את משה'לה, ורגשי חמלה תקפו את בלם. מייד לאחר התפלה החלו לומר תהלים והוסיפו לי שם לשמי: חיים, כך שאם ח"ו נגזרה גזירה על משה'לה, הנה היום זה כבר ילד אחר, חיים-משה, והגזירה אינה חלה עליו.

הרבה דמעות שפכה אמא בבית המדרש, היא שטחה תחנתה

לפני ה', לא לקחת את בנה יחידה, נחמתה היחידה.

בלכתה הביתה מבית המדרש, נזכרה אמא כי עליה להשיג שמן לגרות – חנכה. היא נכנסה לחנות, לשניה, לשלישית עד שלבסוף האירה לה ההצלחה פנים. היא קבלה מעט שמן ומיד שמה פעמיה לבוא הביתה.

“משה'לה, הצלחתי ב”ה להשיג שמן, תוכל הלילה להדליק גרות חנכה!” – קראה אמא בהתרגשות.

אני פשלעצמי בקשי הבנתי מה שאמרה לי אמא. לנגד עיני לא עמדה דמותה המפרכת של אמא כי אם איזו דמות מטושטשת, אותה התאמצתי לזהות

ולשוא. נקדת המשפר במחלתי קרבה והלכה ומצבי היה גרוע יותר ויותר מרגע לרגע.

* * *

לעת ערב קמתי פתאום, באלו יד נעלמת הקימה אותי על רגלי. היתה זו שעת הדלקת נר חנכה. על שלחן קטן שלייד מטתי היתה החנכיה ערוכה בדין ולידה נר קטן, בשביל “שמש”. אמי ישבה מפלי נוע, מן הסתם נרדמה. זה למעלה מעשרים וארבע שעות לא ישנה. אולם, באשר התישבתי במטה. היא פקחה את עיניה. אזרתי כל כחותי והוצאתי מספר מלים משפתותי היבשות: “אמא, אני מבקש מים... לנטילת ידים... אני... לברך... נר חנכה...”

כל תנועה עלתה לי בכאבים אימים. ברכתני את הברכותו

"להדליק נר חנוכה" ו"שעשה נסים" ו"שהחנינו". בשאני שוכב במטה. לאחר מכן עזרה לי אמי לקום ולהדליק את הנרות.

שמחה פנימית עמקה אפפה אותי, שעה שראיתי את הנר הקטן. הלהבה הבהבה לרגע, אולם לאחר מכן אחזה בפתילה והנר דלק. העפתי על אמא מבט מלא תודה. היא התאמצה לחיד, לאחר שקלטה את מבטי היא הבינה אותי. עתה ירדה עלי עיפות גדולה ומיד נרדמתי. כמה זמן הייתי מטל בשנה של חסר הכרה, לא ידעתי אז. גם את הזריקות אותן הזריקה לי אחות רחמניה, לא הרגשתי. מחלתי הגיעה אותו ליל ראשון של חנכה לנקדת השיא וחייו היו תלויים לי מנגד.

משפתחתי שוב את עיני, נפל מבטי על השלחן הקטן עליו עמדה החנכיה. המשבר עבר ואני נשארת בחיים. זכות המצוה של הדלקת נר חנכה עמדה לי, להצילני ממות בטוח – סים סבא את ספורו.

בְּכֹל לַיְלָה לְהַדְלִיק נֵר הַנְּנֻכָה וְשַׁעֲשֵׂה נִסִּים וּבְלַיְלָה הַרְאֵשׁוֹן יִבְרַךְ גַּם בֶּן שְׁהַחֲנֹנִי.
וְאִין לְהַדְלִיק עַד שִׁיגְמֹר כָּל הַבְּרֻכּוֹת. הַמְנַהֵג הַנְּכֹחַ לְדַבֵּק הַנְּרוֹת אוֹ לְתַלּוֹת
הַמְּנוֹרָה בְּעַבֵי הַמְּזוּזָה בַחֲלָל הַפֶּתַח. וְיִתְחִיל לְהַדְלִיק בְּלֵיל רֵאשׁוֹן מִנֵּר הַיָּמִין
וּמִלֵּיל שְׁנֵי וְאֵילָף יִבְרַךְ עַל הַנוֹסֵף וְיִלָּךְ מִשְׂמַאל לַיָּמִין:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר הַנְּנֻכָה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שַׁעֲשֵׂה
נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ, בְּיָמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁהַחֲנֵנוּ
וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעֵנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:

וְאֶחָד שִׁידְלִיק [כָּל] הַנְּרוֹת יֹאמֵר זֶה:

הַנְּרוֹת הַלְלוּ אֲנִי מַדְלִיקִין, עַל הַתְּשׁוּעוֹת,
וְעַל הַנִּסִּים, וְעַל הַנִּפְלְאוֹת, שַׁעֲשִׂית
לְאַבּוֹתֵינוּ בְּיָמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה, עַל-יְדֵי בְּהִנְיָה
הַקְּרוֹשִׁים. וְכִלְ-שְׂמוֹנֵת יָמֵי הַנְּנֻכָה, הַנְּרוֹת הַלְלוּ קִדְּשׁ
הֵם, וְאִין לָנוּ רְשׁוֹת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, אֶלְאִי לְרֵאוֹתֵן
בְּרִבָּה, כְּדֵי לְהוֹדוֹת וּלְהַלְלֵךְ לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל, עַד נִסְיָךְ
וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְעַל יְשׁוּעוֹתֶיךָ: